

GLOBALIZACIJA I RELIGIJA: STANOVITE REFLEKSIJE

Dr. Chandra MUZAFFAR¹

Religija je prva usvojila ideju o jedinstvenosti ljudskog roda. Kako globalizacija vodi ljudsku vrstu ka jednoj vrsti svjetske međuovisnosti, glas i vizija religije je sve osim iščezla u zaboravu.

Religijska vizija o jedinstvu čovječanstva nema puno zajedničkih dodirnih tačaka sa globalizacijom. Motivi i ciljevi globalizacije, kakogod, bazirani su na procesu kojim kapital, robe, usluge, a ponekad i radna snaga, prelaze nacionalne granice stječući transnacionalni karakter. Protok ideja, ukusa i vrijednosti prati iste pomažući preoblikovanju imidža o svijetu u svijet koji će eventualno postati globalni sistem i globalno jedinstvo.

GLOBALIZACIJA

Globalizacija uključuje kompletnu ekonomsku liberalizaciju, npr., otvaranje vrata velikim biznisima. Transnacionalne korporacije su na čelu. Vlade kreiraju klimu koja je što je moguće povoljnija za razvoj i rast biznisa. Regionalno grupisanje kao *APEC*, *GATT* i *WTO* su potpuno odani istom cilju.

Veza između krupnog biznisa, vlada kao i regionalnih i međunarodnih institucija u kreiranju ambijenta nije slučajna. Ona ima historijske korijene u kolonizaciji, stoga su dominantne sile stacionirane na Zapadu.

Uprkos tome, bilo bi pogrešno prikazati današnju globalizaciju kao repliku zapadnog

kolonijalnog iskustva. To je zbog toga što je jedan od centara moći stacioniran u Japanu. A ostali centri kontrole u sjeveroistočnoj i jugoistočnoj Aziji su u fazi nastajanja.

Drugim riječima, globalizacija nije proces u kojem kapital, robe i ukusi plove iz određenih centara ka ostatku svijeta. Dok postoje određeni centri kontrole na Zapadu, postoji i obrnuti protok, kao i drugi tokovi na različitim nivoima.

Upravo ovaj kompleksni proces treba evaluirati iz religijske perspektive.

Pozitivni aspekti globalizacije:

1. Direktno inozemno ulaganje je pomoglo u smanjivanju siromaštva kreirajući poslove i poboljšavajući prihode.
2. Ekspanzija trgovine i inozemnih investicija je pospješila socijalnu mobilnost i učvrstila srednju klasu.
3. Nove komunikacije i informacione tehnologije su pomogle u širenju znanja na mnogim naučnim poljima i disciplinama.
4. Komunikacije su jeftinije i jednostavnije. Cijene telefonskih poziva kao i putovanja su opale.
5. Ona olakšava međusobno razumijevanje. Zajednice, iako heterogene, mogu biti kooperativnije sada kada postoje načini boljeg međusobnog razumijevanja.
6. Globalizacija omogućava čovječanstvu posjedovanje međusobnog sažaljenja kada

- velike nesreće - prirodne ili ljudski uzrokovane - zahvate one druge.
7. Pitanja kao što su ljudska prava i javna odgovornost su stavljena u prvi plan.
 8. Prava žene su istaknuta a problemi sa kojima se mnoge žene susreću su naslovljeni.
 9. Sve gore pobrojano je u skladu sa religijskim učenjem.

Negativni aspekti globalizacije:

1. Degradacija okolice zbog aktivnosti neobuzdane sječe drveća od strane transnacionalnih korporacija, čiji je jedini cilj umnožavanje profita.
2. Iako je siromaštvo smanjeno do određenog stupnja, kreirane su nove ekonomske nejednakosti. Postoje ogromne regionalne nejednakosti u siromaštvu.
3. Osnovne životne potrebe su ostavljene po strani u korist profita. Mnoge države Juga su bile okupirane stvaranjem olakšica inozemnom ulaganju u industrije koje su unosne na inozemnim tržištima a ostavljajući po strani najosnovnije potrebe vlastite populacije.
4. Globalizacija pospješuje uklanjanje nacionalnih kontrola u prekograničnim finansijskim tokovima. Dramatična odlijevanja kapitala iz jedne u drugu zemlju su prouzrokovala pustošenje nekih valuta, naročito u jugoistočnoj Aziji.
5. Napreci u tehnologiji nagomilani odlijevanjem kapitala prema jeftinim proizvodnim područjima na Jugu su uvjetovali povećanu nezaposlenost na Sjeveru, što je uvreda ljudskom dignitetu.
6. Globalizacija je popularizovala potrošačku kulturu (konzumerizam). Konzumerizam je porodio materijalizam, gdje su ljudi zainteresovaniji za ono što posjeduju od materijalnih dobara radije nego esencijalne aspekte čovječnosti.
7. Globalni konzumerizam sada formira homogenu globalnu kulturu gdje su urođeničke kulture Juga zamijenjene Zapadnim kulturama.
8. Globalna industrija zabave propagira površnu američku pop-kulturu, koja nadražuje čula a umrtvljuje duh.

9. Formalni obrazovni sistemi naglašavaju tehničke i menadžerske vještine odgovarajući tržišnim potrebama sklanjajući u stranu tradicionalne akademske predmete. Ovo znači da obrazovanje nije ništa više od usvajanja specifičnih vještina i tehnika sa umanjenim akcentom na moralno obrazovanje.
10. Iako su informacione tehnologije (IT) prouzrokovale ekspanziju informacija, postoji mnogo istih koje su beskorisne i beznačajne te koje prouzrokuju preokupaciju ljudi beznačajnim stvarima.
11. Dupli standardi su prisutni u aspektu ljudskih prava u sadašnjem svijetu gdje su oni korišteni kao inozemna politika Zapadnih vlada, ali samo kada njima odgovaraju.
12. Globalizacija je internacionalizirala kriminal svih vrsta.
13. Kao i kriminal, bolest je sve neobuzdanija u svijetu a njeno širenje komplikovano za kontrolisanje.

Izazov

U svjetlu pozitivnih i negativnih aspekata globalizacije zaključujemo da sve pozitivno što je proizišlo iz globalizacije je ustvari njen nusproizvod. Osnovni motiv - maksimiziranje profita - odgovoran je za njene bolesti. Globalizacija bi vjerovatno mogla biti jedan od najozbiljnijih izazova koji se ikada ispriječio integritetu ljudske civilizacije.

Strategija

Kako odgovoriti ovome izazovu?

Budući da religija i kultura posjeduju određene pozitivne aspekte važno je da ne budu potpuno stavljene u stranu. Etički i moralni standardi trebaju biti uneseni u neke ekonomske aktivnosti kao kratkoročna i srednjoročna strategija. Tržište treba biti regulisano uzimajući u obzir etičke principe.

Izazov za islamske mislioece i mislioece drugih religija je da osmisle etička, ekonomski zdrava načela ugrađena u proces globalizacije koja su u skladu sa religijom.

Dugoročni zahtjevi

Ekonomske dimenzije globalizacije nisu jedini faktori koji trebaju preispitivanje.

Kultura treba biti vođena univerzalnim moralnim vrijednostima pomoću kojih se jaka etička suzdržanost u okviru jedne kulture primjenjuje u cilju prevencije dominacije nad drugom kulturom.

Internacionalizacijom etičkih vrijednosti u okviru svijesti pojedinca i zajednice se postiže jedina stvarna nada čovječanstvu. Skoro je nemoguće efikasno cenzurisati sve informacije na internetu, satelitu itd. Individua čiji je vrijednosni sistem izveden iz religije će biti upućivana vremenom posvećenim principima šta je ispravno a šta neispravno.

Odlučivanje na osnovu božanske etike mora donosioca uputiti na njegov/njen odnos prema Bogu. Društvo svjesno Božijeg postojanja će reagovati na nepravde i djelovati sa dubokim osjećajem svijesti svoje pozicije Božijeg namjesnika na zemlji. Ovakvi pojedinci su stvarni lijek bolesnim efektima globalizacije.

RELIGIJA

Za takve pojedince i društva u nastajanju mora postojati stvarna transformacija. To treba biti dugoročna borba ali počinjući sa svojom vlastitom religijom. Pravda, ljubav i samilost koje su utjelovljene u svim religijama trebaju pokretati dobrotu radije nego formu, ritual i simbol.

U korist religije, određeni aspekti globalizacije su olakšali prenošenje sveobuhvatno prihvaćene

religijske poruke. Po prvi put u historiji imamo mogućnost prenijeti cjelokupnoj ljudskoj vrsti univerzalnu suštinu svih naših religija. Umjesto da dopustimo uskogrudnim bigotima monopolizaciju etera, zašto ljudi i žene univerzalnih pogleda ne iznesu svoje stavove preko globalne medijske infrastrukture?

TRI ZNAČENJA GLOBALIZACIJE:

1) INFORMACIONO ZNAČENJE GLOBALIZACIJE:

Snage koje transformišu informacione tokove svijeta i kreiraju nešto što se naziva informaciona super-prometnica (information super highway). Proširujući pristup podacima i mobilisući kompjuter i internet u globalnoj usluzi. Da li je muslimanski svijet marginalizovan u okviru ove definicije?

2) EKONOMSKA DEFINICIJA GLOBALIZACIJE:

Snage koje transformišu globalno tržište i kreiraju nove ekonomske međuovisnosti preko velikih geografskih distanci. Afrika i muslimanski svijet su također zahvaćeni ali nisu najznačajniji.

3) TREĆE ZNAČENJE GLOBALIZACIJE JE SVEOBUHVAATNO:

Sve snage koje potiskuju svijet u pravcu "globalnog sela", zbijajući razdaljine, homogenizirajući kulture, pospješujući mobilnost i umanjujući relevantnost političkih granica. U okviru ove sveobuhvatne definicije, globalizacija je postepeno pretvaranje svijeta u "globalno selo".

(Prof. Ali Mazrui: *Globalization and the Future of Islamic Civilisation*)

Društva postaju sve manje ekskluzivistička a sve više multireligijska. Izgleda da nas socijalna realnost tjera na odricanje od naših ekskluzivističkih stavova u razvijanju univerzalne orijentacije koja će biti susretljivija prema drugima.

Vjerovatno je ovo put koji nacije moraju usvojiti za univerzalnu zajednicu utemeljenu na zajedničkoj humanosti. To je zajednica koju globalizacija neće nikada moći postići. Možda ćemo sa ovim moći razumjeti šta je glasoviti mistik, *Dželaluddin Rumi*, mislio kada je napisao: "Svjetiljke su različite, ali je isto svjetlo."

*Preveo s engleskog
Šerif MUSTAFIC*

BILJEŠKA

¹ Dr. Chandra Muzaffar je poznati akademski i socijalni aktivist koji predaje u Centru za civilizacijski dijalog na Malaya univerzitetu u Kuala Lumpuru. Dr. Chandra Muzaffar je predsjednik nevladine organizacije "International Movement for a Just World" u Kuala Lumpuru, koja je zaokupljena globalnom politikom i socijalnom pravdom.

m